

8. Кулагина И. Ю. Возрастная психология (Развитие ребенка от рождения до 17 лет) / И. Ю. Кулагина. – 4-е изд. – М. : Изд-во УРАО, 1998. – 176 с.
9. Липкина А. И. Роль личностного фактора в преодолении отставания младших школьников / А. И. Липкина // Сов. педагогика. – 1973. – № 9. – С. 45-46.
10. Маркова А. К. Мотивация учения и ее воспитание у школьников / А. К. Маркова, А. Б. Орлов, Л. М. Фридман. – М. : Педагогика, 1983. – 64 с.
11. Матюхина М. В. Мотивация учения младших школьников / М. В. Матюхина. – М. : Педагогика, 1984. – 144 с.
12. Мурачковский Н. И. Как предупредить неуспеваемость школьников / Н. И. Мурачковский. – Минск : Нар. асвета, 1977. – 80 с.
13. Отстающие в учении школьники: (Проблемы психического развития) / под ред. З. И. Калмыковой, И. Ю. Кулагиной. – М. : Педагогика, 1986. – 208 с.
14. Рабочая книга школьного психолога / И. В. Дубровина, М. К. Акимова, Е. М. Борисова и др. ; под ред. И. В. Дубровиной. – М. : Международная педагогическая академия, 1995. – 376 с.
15. Розвиток пізнавальних процесів дитини / уряд. : С. Максименко, В. Маценко, О. Главник. – К., 2003. – 112 с. (Психологічний інструментарій).
16. Скрипченко О. В. Психічний розвиток учнів / О. В. Скрипченко. – К. : Рад. школа, 1974. – 104 с.
17. Славина Л. С. Индивидуальный подход к неуспевающим и недисциплинированным школьникам / Л. С. Славина. – М. : Издательство АПН РСФСР, 1958. – 214 с.
18. Учбова діяльність молодшого школяра: діагностика і корекція неблагополучностей / В. П. Гапонов, В. А. Гергієвська, Ю. З. Гільбух та ін. / за ред. Ю. З. Гільбуха. – К. : фірма "ВПОЛ", 1993. – 96 с.
19. Цетлин В. С. Предупреждение неуспеваемости учащихся / В. С. Цетлин. – М. : Знание, 1989. – 80 с.

Аннотация

В статье рассматриваются особенности отношения младших школьников с низкими учебными достижениями к обучению в школе.

Annotation

Features of the relation of junior school children with low academic achievements to the school.

УДК 339.9.012

Скуба М. В.

МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ІНСТИТУЦІОНАЛЬНИХ ЗМІН В ТРАНСФОРМАЦІЙНІЙ ЕКОНОМІЦІ

Потреба забезпечення стійкого довгострокового економічного розвитку, підвищення конкурентоспроможності України, в умовах глобальних коливань світового господарства та соціально-економічних трансформацій виявили суперечливість та неповноту базових економічних концепцій, актуалізуючи необхідність теоретичного переосмислення традиційних категорій та підходів до суспільного розвитку.

Тематика суспільного розвитку та інституційних змін відображена у працях зарубіжних вчених: Л. Абалкіна, А. Алчіана, У. Артура, О. Аузана, Л. Бальцеревича, Д. Бромлі, Х. Демсеца, Г. Досі, Г. Клейнера, Г. Лайбкепа, Дж. Найта, Р. Нельсона, Д. Норта, В. Тамбовцева, С. Уінтера, Дж. Ходжсона та ін. А також вітчизняних науковців: В. М. Геєця, А. С. Гальчинського, А. А. Гриценко, В. В. Дементьєва, Т. В. Гайдай, Т. М. Качали, П. М. Леоненка, А. А. Ткача, П. І. Юхименка, А. А. Чухна та ін. Але, зважаючи на актуальність, багатогранність даної проблематики та наявність концептуальних розбіжностей у роботах зазначених авторів, виникає потреба у продовженні досліджень з тематики інституціональних змін в трансформаційній економіці.

Вивчення сучасних наукових підходів та концепцій інституціональних змін дозволить з'ясувати ключові переваги інституціонального підходу для дослідження інституціональних змін в трансформаційній економіці, виокремити сутність інституціональних змін, визначити фактори, що їх зумовлюють.

Дізнатись про сутність суспільних інститутів, їх вплив на розподіл обмежених економічних ресурсів можливо вивчаючи інституціональну економічну теорію. А систематичне дослідження інститутів дає змогу пояснити відмінності у розвитку та функціонуванні різних економічних систем в умовах трансформацій та глобалізації. Знання основ методології відкриває шлях до пізнання, творчого осмислення науково-теоретичних постулатів, усвідомлення того, як формується інструментарій аналізу, аргументація наукових узагальнень [1, с. 3]. Нобелівським лауреатом Г. Мюрдаль вважав, що об'єктом наукового дослідження, при вирішенні практично будь-якої економічної проблеми, має бути соціальна система загалом, включаючи, крім економічних факторів, й інші фактори, які можуть впливати на майбутні події в економічній сфері.

На думку багатьох вітчизняних економістів, одним з найперспективніших напрямів, що дає можливість дослідити трансформаційні явища та процеси є використання методології інституціоналізму, для якої характерний: – прагматизм (практична спрямованість досліджень); методологічний холізм (у центрі аналізу виявляються не індивіди, а інститути, причому не окремі інститути, а їх система); принцип

історизму (генетичний підхід до дослідження економічних структур, вияв рушійних сил і факторів розвитку, виявлення основних тенденцій еволюції економічної та суспільної системи); міждисциплінарний підхід (включає у сферу досліджень соціальні, психологічні, правові, політичні, історичні, етичні та ін. чинники суспільного розвитку); необхідність соціального контролю над економікою, активна економічна і соціальна роль держави, яка забезпечує розробку, законодавче схвалення і дію формальних інститутів, збалансування їх з неформальними, формування і регулювання конкурентного середовища.

Однією із основних переваг інституціональної теорії А. Чухно називає те, що предметом її пізнання є інститути, які мають місце і в економіці, і в соціальній сфері, і в сфері права, моралі, релігії тощо [3]. На відміну від традиційних неокласичних підходів перевагами інституціоналізму є: забезпечення повнішого розуміння ролі індивідумів у формуванні інституціональних структур та ін.; наближення економічних моделей до реальності (аналіз впливу інституціонального середовища); дослідження економіки як відкритої, еволюціонуючої системи здатної до трансформаційних перетворень під впливом екзогенних та ендогенних факторів; врахування чинника невизначеності (прогнозування в межах можливого передбачення фактичного майбутнього).

На сьогодні в науковій літературі не існує єдиного, загально прийнятого визначення "інституціональних змін", немає і єдиної, загально визнаної "теорії інституційних змін". Так, засновник інституціоналізму Т. Веблен вказує, що еволюція супроводжується процесом інституціональних змін шляхом відбору і закріплення таких форм поведінки, які є найбільш сприятливими для існування та розвитку суспільства. А соціальна еволюція, на думку вченого, є процесом відбору і пристосування образів мислення. Тож, таке пристосування образів мислення і є розвитком інститутів. А розвиток інститутів є розвитком суспільства. Д. Норт, досліджуючи інституціональні зміни, вказує на складність даного процесу, що носить інкрементний, а не дискретний характер (радикальні зміни у формальних правилах, що відбуваються в результаті завоювань або революцій) [2, с. 116]. Інкрементні зміни означають, що учасники акта обміну переглядають свої контрактні відносини з тим, щоб одержати потенційний вигравш від торгівлі. Але, навіть, такі дискретні зміни, як революції, на думку Д. Норта, ніколи не є абсолютно дискретними, через вкорінення неформальних обмежень в суспільстві [2, с. 21].

А. Чухно під "інституціональними змінами" розуміє процес трансформації формальних або неформальних обмежень, а також відповідних механізмів контролю їх дотримання.

На сьогодні існує декілька різних концепцій інституціональних змін серед яких варто виокремити моделі: Д. Норта (враховує вплив внутрішніх факторів на ІЗ, вводить поняття трансакційних витрат); А. Алчіана (природний відбір найбільш ефективних інститутів), Г. Лайбкепа (облік розподільчих наслідків), В. Ратті та Ю. Хайамі (індуковані інституційні зміни), Дж. Найта (проблема безбілетника), Д. Бромлі (критика моделі Д. Норта) та ін. Вивчення наукової літератури дозволяє виокремити фактори, що породжують виникнення інституціональних змін: ціни, макроекономічні зміни, природний відбір, метаконкуренція, технологічний прогрес, "трансплантація" тощо.

Можна погодитись з Г. Мюрдалем, що вирішальне значення для успішного технічного й економічного розвитку має докорінна зміна відсталих соціальних і політичних інститутів. Тільки здійснюючи одночасно і паралельно з техніко-економічною модернізацією заходи щодо зміни застарілих поглядів пануючих в психології народу (відсутність швидкої реакції на все нове і пристосування до нього, не розвиненість бажання експериментувати, відсутність заповзятливості, ініціативи, низька здатність населення до колективних дій та ін.), можна досягнути прогресу.

Отже, застосування інституційного підходу та методології інституціональної економічної теорії у дослідженні інституційних змін у трансформаційній економіці (для якої у найбільшій мірі характерними є невизначеність та нестійкість), є продуктивним з точки зору комплексності та багатомірності інституційного аналізу, який дозволяє повніше оцінити багатогранність, багатоаспектність сплетіння проблем економіки і права, економіки та політики та ін.

Термінологічні, концептуальні розбіжності між окремими його напрямками, в тому числі і щодо понять "інституційні зміни", відсутність єдиної концепції інституціональних змін вказує на незавершеність теоретичного самовизначення інституціоналізму, його внутрішню неоднорідність та здатність розвиватись, еволюціонувати.

Використання методологічного холізму, логічного та історичного підходів дозволить поглибити у подальшому наукові розробки з тематики інституціональних змін, біль повно дослідити "інституціональні зміни в економіці", під якими, на нашу думку, варто розуміти процес зміни системи формальних правил і неформальних обмежень, а також механізмів, за допомогою яких вони вводяться в дію у певних часових і просторових межах, з метою забезпечення стійкого економічного розвитку суспільства.

Ключовими факторами, що породжують виникнення інституціональних змін є: ціни, макроекономічні зміни, природний відбір, метаконкуренція, технологічний прогрес, "трансплантація" тощо.

Зважаючи на специфіку трансформаційної економіки інституціональні зміни мають аналізуватись комплексно, тобто в межах всієї "інституційної структури" економіки, проте в межах однієї роботи неможливо здійснити глобальний аналіз всіх інститутів, що й визначає перспективи подальших досліджень.

Використана література:

1. Гальчинський А. С. Економічна методологія. Логіка оновлення: Курс лекцій. – К. : АДЕФ-Україна, 2010. – 572 с.

2. Норт Д. Институты, институциональные изменения и функционирование экономики / пер. с англ. А. Н. Нестеренко ; предисл. и науч. ред. Б. З. Мильнера. – М. : Фонд экономической книги “Начала”, 1997. – 180 с.
3. Институціонально-інформаційна економіка : підручник / А. Чухно, П. Юхименко, П. Леоненко. – К., 2010. – 687 с.

Аннотация

В статье раскрываются основные методологические основы институциональных изменений. В частности, исследуется сущность понятия, основные подходы и концепции институциональных изменений. Выясняется целесообразность использования институционального подхода при исследовании институциональных изменений в трансформационной экономике.

Annotation

At the article author describes the basic methodological framework of institutional change. The essence of the concept, the basic approaches and concepts of institutional change were given in article. At the article author explores the possibility of using an institutional approach to the study of institutional changes in the transformation economy.

УДК : 359.09

Смирнов І. Г.

ТУРИСТИЧНИЙ КЛАСТЕР ЯК КОНСОРЦІУМ ІСТОРИЧНИХ МІСТ: ДОСВІД УКРАЇНИ ТА СЛОВАЧЧИНИ

Інтенсивний розвиток туризму в світі та Україні зумовлює необхідність пошуку його інноваційних напрямків та форм. Одним із таких інноваційних напрямків розвитку туризму є створення туристичних кластерів. Кластери в сфері послуг, зокрема, туристичних, є порівняльно новим підрозділом кластерної теорії та практики, який почав формуватися відносно недавно. Пов'язане це як зі специфічними особливостями послуг як товару (невідчутність, неможливість зберігання, невідривність від виробника та споживача), так і з технологічними особливостями надання різних видів послуг, кількість та різноманітність яких постійно зростає. Так, нині за СОТ виокремлюють 12 секторів послуг, які, у свою чергу, поділяють на 155 підсекторів [3]. Що стосується туризму, то теорія та практика кластероутворення в цій галузі в Україні знайшла втілення в Чернігівській обл., Карпатах, Буковині та Поділлі, Криму, Київській, Миколаївській, Херсонській, Івано-Франківській, Тернопільській та інших областях. Метою функціонування туристичного кластеру є об'єднання ресурсів, ідей, можливостей різних структур певної території у єдиний комплекс щодо найефективнішого представлення рекреаційно-туристичних ресурсів регіону, формування, просування та реалізації туристичних продуктів на різних ринках. До важливих рис кластерів слід віднести провідну роль в них малих та середніх підприємств, що підкреслює значення регіональних ресурсів для функціонування кластера. До переваг розвитку туристичних кластерів для його безпосередніх учасників можна віднести: підвищення конкурентоспроможності підприємницьких структур; скорочення витрат (поточних, з підготовки та навчання персоналу, спільних маркетингових досліджень та реклами тощо); більш широкі можливості проведення маркетингових досліджень, рекламних компаній, PR-акцій; розширення ринків збуту; можливості ефективного обміну ідеями між фахівцями, отже, для формування конкурентного середовища [2]. Туристичний кластер може включати в себе власне туристичні підприємства (туроператори, турагенції), підприємства готельного господарства (готелі, мотелі, кемпінги тощо), музеї, виставкові центри, окремі заклади ресторанного господарства, транспорту, розваг, спортивної інфраструктури, реклами та інші організації, пов'язані з туристичною та супутньою інфраструктурою. В Україні існують досить численні приклади туристичних кластерів, що успішно функціонують, зокрема, один із перших – кластер сільського зеленого туризму в смт. Градів Шепетівського району Хмельницької обл., що був створений у 2002 р. Також активно діють такі туристичні кластери (ТК), як: “Південне туристичне кільце” (АР Крим), “ТК Славутич” (Київська область), туристично-рекреаційний кластер “Гоголівські місця Полтавщини” (Полтавська обл.), ТК євро регіону “Слобожанщина” (Харківська обл.), транспортно-туристичний кластер “Південні ворота України” (Херсонська обл.), ТК “Кам'янець” (Хмельницька обл.), кластер водного туризму (Чернігівська обл.), а також ТК в Івано-Франківській та Луганській областях. Є пропозиції щодо створення Буковинсько-Подільського регіонального ТК.

У цьому контексті цікавим та корисним є досвід створення регіональних ТК у Словаччині, зокрема, у формі Консорціуму з відродження словацьких королівських міст у складі Бардейова, Кежмарока, Левочі та Старої Любовні, угода (декларація) про що була підписана мерами цих міст у 2001 р.[1]. Декларація оголосила про створення консорціуму (асоціації) у складі чотирьох вищенаведених міст з такими цілями: 1. Зберігати та відновлювати спільну історико-архітектурну та культурну спадщину, що знаходиться на території міст-учасників. 2. Сприяти господарському поступу міст-учасників, насамперед, через розвиток сучасних високоякісних форм туризму, що мають інтегрувати всі причетні економічні складники. 3. Шляхом розвитку туризму та супутньої економічної активності на підставах сталості посилити соціальну спрямованість господарського поступу міст-учасників. Проект “Словацькі королівські міста –